

Delredovisning

Utvärdering av Barnombudsmannens uppdrag att samla in, analysera och sprida rättspraxis avseende barnkonventionen till offentliga aktörer och ge förslag till en ändamålsenlig, hållbar och långsiktig struktur för genomförandet

Dnr: BO 2025-0125

Innehåll

Innehåll	2
Sammanfattning	1
Om uppdraget	5
Syfte och mål	5
Genomförande av regeringsuppdraget	6
Barnkonventionens utveckling till lag	6
Barnombudsmannens nuvarande arbete i regeringsuppdraget	9
Avgränsningar vad gäller de avgöranden som bevakas och samlas in	9
Analys, sammanställning av kunskap och sprida kunskap samt ge stöd	10
Extern tillgång till databasen	10
Databasen som verktyg	10
Utvärdering	11
Barnombudsmannens enkätundersökning till offentliga aktörer	11
Synpunkter från rapporter och från olika aktörer	12
Barnombudsmannens slutsatser	16
Förslag till en ändamålsenlig, hållbar och långsiktig struktur	21
En genomförandeplan bör tas fram	21
Förslag till aktiviteter under hösten 2025	21
Förslag till aktiviteter i en fyraårig genomförandeplan	22
Effekter och påverkan	23
Ekonomisk redovisning	23

Sammanfattning

Barnombudsmannen har sedan år 2020 haft i uppdrag från regeringen att samla rättspraxis avseende FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Formuleringen av uppdraget har varierat under åren, men har sammanfattningsvis handlat om att Barnombudsmannen ska fortsätta samla, analysera och sprida kunskap om rättspraxis. Enligt regleringsbrevet för 2025¹ ska Barnombudsmannen fortsatt samla in, analysera och sprida rättspraxis avseende barnkonventionen till offentliga aktörer, och även utvärdera uppdraget samt föreslå en ändamålsenlig, hållbar och långsiktig struktur för genomförandet. Uppdraget för år 2025 har koppling till Riksrevisionens granskning av statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen som resulterade i en granskningsrapport i mars 2024.² Riksrevisionen ifrågasatte i granskningsrapporten om Barnombudsmannens avgränsningar i bevakningen av rättspraxis är ändamålsenliga, eftersom de innebär att insamlingen i databasen riskerar att ge en begränsad bild av rättsutvecklingen och begränsad vägledning i rättstillämpningen för de aktörer som söker stöd.

Barnombudsmannens arbete i uppdraget har tagit sin utgångspunkt i Riksrevisionens kritik, liksom annat underlag, såsom Statskontorets rapport *Kunskapslyftet för barnets rättigheter*³. Vidare har synpunkter och förslag inhämtats vid Barnombudsmannens interna möten och vid kontakter med offentliga och privata aktörer samt civilsamhället. Synpunkterna har avsett såväl det nuvarande genomförandet som förslag på hur uppdraget kan utvecklas framöver.

Barnombudsmannen föreslår i korthet följande.

När det gäller vilka avgöranden (så kallat avgränsningar) som bör bevakas:

- Den insamling av avgöranden från högsta instanser och Justitieombudsmannen (JO) som sker inom ramen för uppdraget är värdefull och bör därför fortsätta, liksom insamlingen av avgöranden från Norges Høyesterett som kan användas för att driva den svenska utvecklingen framåt.
- Bevakningen bör utökas till att omfatta även andra avgöranden än från de högsta instanserna, eftersom en bevakning enligt första punkten endast ger en begränsad bild av rättsutvecklingen. Bevakningen bör omfatta avgöranden från lägre instanser och förvaltningsmyndigheter.
- Bevakningen bör inte vara begränsad till avgöranden i vilka barnkonventionen nämns. Barnombudsmannen bör t.ex. granska avgöranden inom områden av särskild betydelse för genomförandet av barns rättigheter oavsett om barnkonventionen nämns, såsom hur bedömningar av barnets bästa genomförs och hur barns delaktighet säkerställs.
- Vidare kan Barnombudsmannen utöka kunskapsinhämtningen genom att skapa nätverk inom olika rättsområden såsom familjerätt, social rätt, utbildning och straffrätt, för att inhämta kunskap om rättsutvecklingen från andra offentliga och privata aktörer samt civilsamhället.

När det gäller analys och sammanställning av kunskap:

¹ Regeringsbeslut S2024/02156 (delvis).

² Riksrevisionen, Granskningsrapport, [Statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen – höga ambitioner men otillräckligt genomförande \(RiR 2024:5\)](#) - (Riksrevisionen RiR 2024:5).

³ Statskontoret, Rapport, [Kunskapslyftet för barnets rättigheter \(2023:16\)](#) - (Statskontoret 2023:16).

- En rapport om hur rättspraxis utvecklas bör upprättas och uppdateras årligen, se bilaga 1 Barnkonventionen i rättspraxis - En genomgång av hur barnkonventionen använts i rättspraxis sedan barnkonventionen blev lag.
- Avgöranden bör analyseras på det sätt som sker men analysen bör utökas till att omfatta andra avgöranden enligt vad som beskrivits ovan.
- Gemensamma ståndpunkter kan utvecklas och goda exempel kan tas fram gällande exempelvis bedömningar av barnets bästa, tillsammans med sektorsmyndigheter och nätverk inom olika rättsområden, t.ex. familjerätt, socialrätt, utbildning och straffrätt.

När det gäller att sprida kunskap och ge stöd:

- Kunskapsspridningen bör fortsätta att ske via Barnombudsmannens hemsida, nyhetsbrev och riktade utskick.
- Spridningen av den årliga rapporten gällande rättspraxis kan genomföras till en bredare målgrupp.
- Spridningen av kunskap om rättsutvecklingen, viktiga avgöranden och goda exempel bör utökas genom insatser såsom kunskapsspridning via öppna utbildningar, riktade utbildningar, filmer, inlägg på sociala medier, nyhetsbrev och inom fler nätverk.
- "Listsidan" på hemsidan som används för publicering och spridning av svenska avgöranden bör utvecklas så att den blir mer användarvänlig.
- Stöd bör erbjudas genom öppna handledningstillfällen för rättstillämpare.
- En starkare opinion bör bildas inom rättsområden som myndigheten bedömer behöver utvecklas.
- Barnombudsmannen bör överväga om rättsdatabasen ska erbjudas externt eller om det är mest ändamålsenligt att utveckla hemsidans information om rättspraxis.
- Goda exempel bör lyftas från offentliga aktörer såsom förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner.
- Nätverk som består av offentliga aktörer och civilsamhälle bör bildas inom relevanta sakområden i syfte att utveckla gemensamma ståndpunkter för hur barnkonventionen kan tillämpas i praktiken och ta fram goda exempel gällande exempelvis bedömningar av barnets bästa och barns delaktighet.
- Barns egna berättelser bör belysas för att visa barns egna perspektiv på de frågor som bevakningen och analysen av rättsutvecklingen omfattar.

När det gäller databasen som verktyg:

- Databasen bör fortsatt användas som verktyg för att samla in, kategorisera och analysera avgöranden
- För den utökade bevakningen som föreslås ovan bör en bedömning göras för varje granskning om databasen är ett ändamålsenligt verktyg för insamling och analys.
- Vid behov bör databasen utvecklas som verktyg.

Barns delaktighet ska vara en ständig faktor i arbetet med att följa rättsutvecklingen – det kan handla om dels att uppgifter från barn är en del av underlaget inför beslut om vilka granskningar som ska genomföras, dels att granskningar som genomförs har en koppling till de barnsamtal som ska genomföras under aktuell period.

Barnombudsmannen föreslår att myndigheten, utöver att vidta ytterligare åtgärder för att sprida information om rättsutvecklingen enligt vad som beskrivs nedan, under den resterande delen av år 2025 färdigställer en fyraårig plan för hur myndigheten ändamålsenligt, hållbart och med en långsiktig struktur kan utveckla sitt uppdrag att samla in, analysera och sprida rättspraxis (en genomförandeplan).

Det övergripande målet i genomförandeplanen är att Barnombudsmannen i enlighet med lag ska driva på genomförandet och bevaka efterlevnaden av barnkonventionen, att barnkonventionen ska

få ett ökat genomslag och att bristerna i tillämpningen ska minska.⁴ Syftet med aktiviteterna i genomförandeplanen är att Barnombudsmannen ska bidra till att höja kompetensen rörande barnkonventionen och användningen av konventionen i rättstillämpningen för att barns rättigheter ska tillgodoses i Sverige.

Förslag till aktiviteter under hösten 2025 och till genomförandeplan under åren 2026-2030

Under hösten 2025 bör Barnombudsmannen genomföra följande aktiviteter.

- På olika sätt sprida rapporten *Barnkonventionen i rättspraxis* bland annat:
 - vid öppna utbildningstillfällen där exempelvis barnombudsmannen Juno Blom tillsammans med jurister och personer som har varit ute och pratat med barn förklarar vad rättspraxis innebär i praktiken,
 - vid riktade utbildningsinsatser till vissa aktörer, såsom advokater, domare, rättsenheter och utredare samt jurister inom kommuner och regioner,
 - vid öppna handledningstillfällen som erbjuds rättstillämpare,
 - vid externa utbildningssammanhang och konferenser, t.ex. genom länsstyrelsernas nätverk, Sveriges kommuner och regioners (SKR) barnrättsnätverk, länsstyrelsernas och SKR:s barnrättsstrategutbildningar samt nyhetsbrev som skickas ut av rättsdatabaser,
 - med information på Barnombudsmannens hemsida, i sociala medier och i nyhetsbrev, där en nödvändighet är att kommunikationsinsatser genomförs för att nå ut till en bredare målgrupp, och
 - genom att bilda opinion via debattartiklar i aktuell fråga.
- Skapa nätverk för förvaltningsmyndigheter, kommuner, regioner, civilsamhälle och vissa privata aktörer inom olika rättsområden. Syftet är att skapa ett forum för erfarenhetsutbyte och att tillsammans ta fram och sprida goda exempel på genomförande av bedömningar av barnets bästa och barns rätt till delaktighet, t.ex. inom familjerätt, socialrätt, utbildning och straffrätt. Syftet är också att ta fram gemensamma ståndpunkter för exempelvis bedömningar av barnets bästa.
- Planera för och genomföra en bredare spridning av informationen om rättspraxis, t.ex. öka kännedomen om tillgången till nyhetsbrev.
- Påbörja arbetet med att identifiera vilka ytterligare områden som Barnombudsmannen ska följa rättsutvecklingen inom. Detta innefattar att genom kartläggning och analys bedöma vilka beslutsinstanser, tidsperioder, typer av avgöranden och rättsliga frågor som ska bevakas.
- Planera in hur barns delaktighet kan knytas till arbetet på ett tydligare sätt, t.ex. med utgångspunkt i vilka samtal som ska hållas med barn under den kommande perioden och genom att planera in referensgruppsmöten med eller annan informationsinhämtning från relevanta grupper av barn.
- Planera för att upprätta den fyraåriga genomförandeplanen med aktiviteter.

⁴ Lagen om Barnombudsman 2 §.

Den fyraåriga genomförandeplanen kan innehålla följande aktiviteter.

2026:

- Fortsätta att sprida 2025 års rapport *Barnkonventionen i rättspraxis*.
- Uppdatera rapporten *Barnkonventionen i rättspraxis*.
- Sprida den uppdaterade rapporten för år 2026 och identifiera nya sätt att sprida, jfr ovan avseende år 2025.
- Planera för och genomföra olika sätt att bilda opinion inom aktuella rättsområden som Barnombudsmannen bedömer behöver utvecklas.
- Fortsätta arbetet med att identifiera vilka ytterligare områden som Barnombudsmannen ska följa rättsutvecklingen inom och samla in underlag samt analysera utifrån detta.
- Genomföra nätverksträffar inom de olika områdena för fortsatt lärande och för utveckling av goda exempel på exempelvis bedömningar av barnets bästa och hur barnets rätt till delaktighet kan tillgodoses.
- Vid Barnombudsmannens möten med sitt juristnätverk sprida rättspraxis och ta in synpunkter om hur rättspraxis kan tolkas, tillämpas och spridas.
- Planera för och erbjuda utbildningar till domstolar, förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner.
- Planera för och erbjuda möjlighet till handledning som innefattar verksamhetsanpassad stöd till förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner i deras tillämpning av barnkonventionen, t.ex. under två timmar i veckan.
- Sprida barns egna berättelser för att belysa barns eget perspektiv på de frågor som bevakningen och analysen av rättsutvecklingen omfattar.
- Ta fram filmer som förklarar rättspraxis på ett enkelt sätt för olika aktörer.
- Utveckla Barnombudsmannens hemsida om rättspraxis för att göra den mer användarvänlig.
- Utvärdera möjligheten att kunna erbjuda rättsdatabasen externt.

2027 - 2029:

Utvärdera tidigare genomförda insatser, vid behov revidera genomförandeplanen, samt genomföra nya insatser i enlighet med beslutad genomförandeplan.

2030:

Utvärdera genomförandeplanen för åren 2026 - 2029 och besluta om ny plan.

För att genomförandeplanen ska kunna utvärderas behöver en precisering ha skett av bland annat tidsramar samt metoden för arbetet och indikatorer ha utvecklats för att mäta förändringar över tid. Det bör bedömas vilka tecken som Barnombudsmannen vill se för att det ska ha skett en förflyttning gällande efterlevnaden av barnkonventionen och vilka tecken som myndigheten vill se för att Barnombudsmannens insamling, analys och spridning ska anses vara än mer relevant för målgruppen.

Vidare behöver beslut fattas om vilka resurser som årligen behöver tillföras för att kunna utveckla arbetet i Barnombudsmannens uppdrag att följa och analysera rättsutveckling och rättspraxis.

Om uppdraget

Barnombudsmannen har enligt lag och förordning uppgiften att driva på genomförandet och bevaka efterlevnaden av barnkonventionen och ska systematiskt och återkommande följa upp och utvärdera tillämpningen av barnkonventionen i offentliga verksamheter. Barnombudsmannen ska förmedla och föra en dialog om slutsatser och iakttagelser med de myndigheter och huvudmän som är berörda. Utifrån sådana uppföljningar och utvärderingar ska Barnombudsmannen genomföra insatser som bidrar till att utveckla och sprida kunskap om tillämpningen av barnkonventionen.⁵

Barnombudsmannen har sedan år 2020 i uppdrag från regeringen att samla rättspraxis avseende barnkonventionen.⁶ Det ursprungliga uppdraget formulerades på följande sätt: "Barnombudsmannen ska samla rättspraxis avseende FN:s konvention om barnets rättigheter från nationella och internationella domstolar. I uppdraget ingår att samla befintlig rättspraxis i en databas och att regelbundet uppdatera denna med ny rättspraxis."⁷ Formuleringen av uppdraget har därefter varierat under åren, men har för åren 2021 - 2024 sammanfattningsvis handlat om att Barnombudsmannen ska fortsätta samla, analysera och sprida kunskap om rättspraxis. Även enligt regleringsbrevet för 2025⁸ ska Barnombudsmannen fortsätta att samla in, analysera och sprida rättspraxis avseende barnkonventionen till offentliga aktörer, dock med tillägget att Barnombudsmannen även ska utvärdera uppdraget samt föreslå en ändamålsenlig, hållbar och långsiktig struktur för genomförandet.

Barnombudsmannen bevakar och samlar rättspraxis från främst domstolar i högsta instans samt JO och avgöranden i vilka barnkonventionen nämns uttryckligen. Avgöranden sparas och kategoriseras i en intern databas. Genom en noggrann kategorisering är det möjligt att söka och filtrera fram sökresultat ur olika aspekter och genom detta kunna följa och analysera rättsutvecklingen. Barnombudsmannen sprider kunskapen bland annat på hemsidan, genom nyhetsbrev, i utbildningar och konferenser samt i sitt nätverk för barnrättsjurister.

Riksrevisionen har i en rapport till regeringen redovisat slutsatser och rekommendationer när det gäller statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen.⁹ Riksrevisionen och regeringen har bedömt att trots de åtgärder som vidtagits för ett ökat genomslag av barnkonventionen finns det fortsatt brister i kunskapen om vad tillämpningen av barnets rättigheter innebär i praktiken för olika verksamheter och att det finns en fortsatt osäkerhet i offentliga verksamheter kring hur man ska tolka och tillämpa barnkonventionen.¹⁰

Syfte och mål

Syftet och det övergripande målet med *utvärderingen och förslaget till en ändamålsenlig, hållbar långsiktig struktur till Barnombudsmannens uppdrag att samla in, analysera och sprida rättspraxis* är att förslaget ska leda till att alla barns rättigheter tillgodoses i Sverige och att barnkonventionen leder till verklig skillnad för barn.

Målet med Barnombudsmannens förslag till en ändamålsenlig, hållbar långsiktig struktur är att myndigheten genom detta ska bidra till

⁵ Lagen om Barnombudsman och förordningen (2007:1021) med instruktion för Barnombudsmannen

⁶ Regeringsbeslut A2019/02323, A2019/02296 samt i regleringsbrev för åren 2021-2023.

⁷ Dnr S2024/02156 och (S2024/02156).

⁸ Regeringsbeslut S2024/02156 (delvis).

⁹ Regeringens skrivelse 2024/25:9 Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden om barnkonventionen – (Regeringens skrivelse 2024/25:9)

¹⁰ Regeringens skrivelse 2024/25:9.

- att höja kompetensen hos offentliga aktörer om hur barnkonventionen kan användas i rättstillämpningen,
- att öka användningen av barnkonventionen i rättstillämpningen på olika områden,
- att öka medvetenheten om barns rättigheter generellt, oavsett om barnkonventionen uttryckligen nämns i beslutsfattandet, men där barns rättigheter tillgodoses och
- att stärka barnet som rättighetsbärare.

Denna redovisning är en delredovisning. Den slutliga redovisningen ska ges in till Regeringskansliet den 2 mars 2026.

Genomförande av regeringsuppdraget

Barnombudsmannen har inhämtat synpunkter och förslag vid interna tolknings- och analysmöten och vid kontakter med exempelvis offentliga aktörer, privata aktörer, civilsamhället och rättsvetenskapen. Synpunkterna har avsett såväl det nuvarande genomförandet som förslag på hur uppdraget kan utvecklas framöver.

Barnombudsmannen har inför denna redovisning genomfört följande aktiviteter.

- Inhämtat information om de behov som finns när det gäller Barnombudsmannens information om rättspraxis och rättsutvecklingen i stort när det gäller barnkonventionen samt annan nationell reglering av betydelse för barns rättigheter och hur Barnombudsmannen bättre kan möta behovet utifrån regeringsuppdraget. Informationen är bland annat inhämtad från:
 - möte den 8 maj 2025 med Barnombudsmannens nätverk för barnrättsjurister¹¹ som delvis avsattes för att hämta aktuell information,
 - kontakter med målgruppen, såsom från SKR:s kommunala- och regionala barnrättsnätverk, rättsväsendet, rättsvetenskapen, civilsamhället samt privata aktörer, och
 - Barnombudsmannens arbete i och delredovisning av uppdraget att utvärdera, analysera och sprida metodstöd i praktisk tillämpning av barnkonventionen.¹²
- Utvärderat behovet av förändringar och även behovet av att värna en kontinuitet i insamlandet av rättspraxis utifrån Barnombudsmannens uppdrag att bevaka efterlevnaden av barnkonventionen och följa rättsutvecklingen. En faktor att ta hänsyn till är att Barnombudsmannen idag har unik kunskap om avgöranden som uttryckligen nämner barnkonventionen. Det är värdefullt att inte ha ett avbrott i tidslinjen.
- Undersökt hur Barnombudsmannen kontinuerligt kan utvärdera sitt arbete att sprida rättspraxis på mest effektiva sätt.

Barnkonventionens utveckling till lag

Detta avsnitt beskriver barnkonventionens utveckling från år 1990, då Sverige ratificerade barnkonventionen, till att barnkonventionen blev lag den 1 januari 2020.

¹¹ Som består av jurister från framför allt andra statliga myndigheter och civilsamhällesorganisationer men även av jurister i kommun/regionsektor och i privat sektor.

¹² Barnombudsmannens dnr BO 2025-0127.

Sveriges ratificering av barnkonventionen

Sverige ratificerade¹³ barnkonventionen år 1990 och valde då att implementera den genom att transformera konventionen in i svensk rätt. Transformerings innebär att, i den utsträckning det anses behövt, införa eller ändra nationella bestämmelser så att de överensstämmer med konventionens bestämmelser. I många viktiga lagar finns det bestämmelser som har sitt ursprung i barnkonventionen till exempel i utlänningslagen (2005:716), föräldrabalken, socialtjänstlagen (2025:400), patientlagen (2014:821) och skollagen (2010:800).

Konventioner som Sverige har ratificerat har betydelse när rättstillämpare¹⁴ tolkar lagar och andra författningar eftersom domstolar och andra myndigheter är skyldiga att så långt det är möjligt tolka interna rättsregler i enlighet med internationella åtaganden, dvs. i fördragsvänlig anda, så kallat fördragskonform tolkning. Principen om fördragskonform tolkning gäller vid all rättstillämpning, både för domstolar och för andra statliga samt regionala och kommunala myndigheter.¹⁵

En kartläggning av barnkonventionens genomslag i rättstillämpningen visade på brister

Barnrättighetsutredningen¹⁶ tillsattes år 2013 för att inom särskilt angelägna områden kartlägga hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter stämmer överens med barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Kartläggningen visade på en rad brister när det gäller genomslaget för barnets rättigheter enligt konventionen. Tydligast var bristerna i fråga om principen om barnets bästa och barns rätt att få uttrycka sina åsikter.¹⁷

I propositionen till inkorporeringen av barnkonventionen¹⁸ konstaterade regeringen att, trots att strategiska åtgärder vidtagits och trots att barnets rättigheter fortlöpande transformerats in/införlivats i lagstiftningen, hade rättigheterna inte fått tillräckligt genomslag i beslutsprocesser som rör barn.¹⁹

Barnkonventionen gjordes därför till svensk lag

För att få genomslag för barnets rättigheter i offentlig verksamhet, i rättstillämpning och i beslutsprocesser som rör barn, beslutade riksdagen år 2018 att göra barnkonventionen till svensk lag. Lagen började gälla den 1 januari 2020.²⁰

Genom så kallad inkorporering²¹ ges barnkonventionen ställning som svensk lag innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn.²² I propositionen inför att barnkonventionen gjordes till svensk lag beskrivs att en inkorporering av konventionen bidrar till att synliggöra barnets rättigheter. Det beskrivs även att inkorporeringen är ett sätt att skapa en grund för ett barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet där rättigheterna ses utifrån ett helhetsperspektiv. Konventionen blir ett pedagogiskt verktyg och ett sammanhållet regelverk att förhålla sig till. Konventionens ställning som lag kunde, enligt regeringen, förväntas påverka utvecklingen av såväl befintlig

¹³ En ratificering av barnkonventionen innebär att staten har förbundit sig rättsligt att följa barnkonventionen.

¹⁴ Med begreppet rättstillämpare avses de aktörer som ska tillämpa rätten dvs. omsätta rätten i praktiken, d.v.s. inte bara domare utan också tjänstemän och beslutsfattare i offentlig verksamhet som tillämpar den svenska rätten i praktiken.

¹⁵ Ds 2019:23 Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter s. 4.

¹⁶ Dir. 2013:35.

¹⁷ SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag s. 21.

¹⁸ Prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter s. 74.

¹⁹ Prop. 2017/18:186 s. 74.

²⁰ Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

²¹ Inkorporering innebär att det i en nationell lag eller annan författning anges att en konventions bestämmelser gäller som lag i Sverige. Konventionens autentiska text, på ett eller flera språk, ska då ligga till grund för tillämpningen.

²² Inkorporering innebär i princip inte någon ny uppgift för tillämparna eftersom lagstiftningen redan i och med ratificeringen ska tolkas fördragskonformt.

som ny lagstiftning. En inkorporering innebär också ett förtydligande av att lagstiftaren ska beakta och synliggöra barnkonventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen.²³ En inkorporering innebär enligt propositionen att barnets roll som rättssubjekt med egna specifika rättigheter tydliggörs och kan därmed förväntas medverka till att barnet i högre grad hamnar i fokus i de situationer som gäller barnet.²⁴

Andra svenska bestämmelser ska tolkas i ljuset av barnkonventionen och utifrån sedvanliga tolkningsprinciper. Även annan lagstiftning som till exempel föräldrabalken, utlänningslagen och socialtjänstlagen ska tolkas utifrån konventionen i dess helhet och inte endast utifrån de bestämmelser som transformerats i respektive lag.

Ytterligare insatser krävs vid sidan av inkorporering

I samband med inkorporeringen uttalade regeringen att även om barnkonventionen blir lag, krävs ytterligare åtgärder för att främja genomslaget. Regeringen framhöll bland annat att det krävs en fortsatt och systematisk transformering av barnkonventionen i nationell rätt och att barnkonventionen bör fortsatt synliggöras i förarbeten.²⁵ Behovet av ökad kunskap om barns rättigheter och barnkonventionen hos såväl barn som kommuner och regioner samt hos statliga myndigheter lyftes också.²⁶

I samband med inkorporeringen togs en vägledning fram som kan utgöra ett stöd för hur man metodmässigt kan gå till väga vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen och som bland annat ger kunskap om folkrättsliga tolkningsregler och källor. – Ds 2019:23 Vägledning vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen.

En ytterligare kartläggning hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med rättigheterna i barnkonventionen genomfördes åren 2018–2020 av Barnkonventionsutredningen.²⁷ Syftet var att ge utgöra ett stöd i det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionens bestämmelser inom olika rättsområden. I kartläggningen används de tolkningsprinciper och övrigt stöd som beskrivs i Ds 2019:23 Vägledningen vid tolkning och tillämpning av barnets rättigheter²⁸, bland annat barnrättskommitténs allmänna kommentarer²⁹. Barnkonventionsutredningen kom sammanfattningsvis fram till att svensk lagstiftning och praxis till allra största delen stämmer väl överens med barnkonventionen, med några undantag. Utredningen förmedlade även några iakttagelser av brister i den praktiska tillämpningen, till exempel att det på flera håll finns en osäkerhet kring hur barnkonventionen ska tolkas och tillämpas inom den egna verksamheten och i relation till annan lagstiftning inom området.³⁰

Ett stort ansvar för tillämpningen av barnkonvention har lagts på rättstillämparna³¹

Lagstiftaren har i samband med inkorporeringen av barnkonventionen lagt över ett stort ansvar för hur barnkonventionen som lag ska tillämpas på rättstillämparna.³² Såväl ansvaret för att lösa eventuella konflikter mellan den inkorporerade barnkonventionen och annan lag³³

²³ Prop. 2017/18:186 s. 74.

²⁴ Prop. 2017/18:186 s. 75.

²⁵ Prop. 2017/18:186 s. 92 ff.

²⁶ Prop. 2017/18:186 s. 98 - 106.

²⁷ SOU 2020:63 Barnkonventionen och svensk rätt.

²⁸ SOU 2020:63 s. 113 ff.

²⁹ Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR): General comments | OHCHR och Barnombudsmannens icke officiella översättningar: <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/>.

³⁰ SOU 2020:63 s. 57.

³¹ Med rättstillämpare avses de aktörer som ska tillämpa rätten dvs. omsätta rätten i praktiken. Rättstillämpare är därför inte bara domare utan också tjänstemän och beslutsfattare i offentlig verksamhet som tillämpar den svenska rätten i praktiken.

³² Prop. 2017/18:186 kap. 6.

³³ Så kallade normkonflikter.

som frågan om vilka bestämmelser i barnkonventionen som är direkt tillämpliga och vilka som inte är det, ansåg regeringen skulle överlämnas till rättstillämpningen, dvs. till domstolar och andra rättstillämpande organ, ytterst de högsta domstolarna som prejudikatsbildare.³⁴ När en artikel är direkt tillämplig finns möjligheten för enskilda att i konkreta ärenden eller mål åberopa en bestämmelse direkt – utan att kompletterande reglering behövs – inför domstolar och myndigheter. Regeringen uttalade också att det varken var möjligt eller lämpligt att i förarbetena ange vilka bestämmelser som är direkt tillämpliga och vilka som inte är det.³⁵ I sammanhanget kan dock noteras att principen om barnets bästa som en materiell rättighet enligt FN:s barnrättskommitté är direkt tillämplig och kan åberopas i domstol.³⁶

Barnombudsmannens nuvarande arbete i regeringsuppdraget

I instruktionen för Barnombudsmannen framgår att vid fullgörandet av sina uppgifter enligt 2 § lagen om Barnombudsman ska Barnombudsmannen systematiskt och återkommande följa upp och utvärdera tillämpningen av barnkonventionen i berörda verksamheter hos förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner. Barnombudsmannen ska förmedla och föra en dialog om slutsatser och iakttagelser med de myndigheter och huvudmän som är berörda. Utifrån sådana uppföljningar och utvärderingar ska Barnombudsmannen också genomföra insatser som bidrar till att utveckla och sprida kunskap om tillämpningen av barnkonventionen.³⁷

Barnombudsmannen har sedan år 2020 ett regeringsuppdrag att samla rättspraxis avseende barnkonventionen i en databas.³⁸ Syftet är enligt Barnombudsmannen att följa och analysera rättsutvecklingen och sprida kunskap om den. Vidare är syftet att bidra till att rättsutvecklingen uppmärksammas och påverkas så att barnkonventionen får större genomslag i rättstillämpningen och att barnets rättigheter säkerställs i större utsträckning.³⁹

Avgränsningar vad gäller de avgöranden som bevakas och samlas in

De avgöranden Barnombudsmannen bevakar inom ramen för uppdraget att samla rättspraxis är framför allt sådana där barnkonventionen nämns uttryckligen i avgörandet, och framför allt från svenska högsta instanser.⁴⁰ Sedan år 2023 ingår bevakning av avgöranden från JO i vilka barnkonventionens nämns. Samlingen av avgöranden från högsta instanser i Sverige är i princip fullständig även bakåt i tiden för alla domstolar förutom Migrationsöverdomstolen (MIÖD), där bevakning avser tiden efter att den gällande utlänningslagen (2005:716) trädde ikraft år 2006.⁴¹

Vad gäller JO omfattas flertalet beslut och inspektionsprotokoll men bara för tiden efter att barnkonventionen blev lag.⁴² Tidigare omfattade insamlingen även avgöranden från nationella domstolar i flera andra nordiska länder och vissa internationella domstolar men under år 2024 har

³⁴ Prop. 2017/18:186 s. 85-88 och 88-89. Uppgiften som prejudikatsbildare innebär att genom ett avgörande i ett konkret mål skapa prejudikat, som kan få betydelse som vägledning för hur liknande fall i framtiden ska bedömas av underinstanser och av rättslivet i övrigt.

³⁵ Prop. 2017/18:186 s. 88 f.

³⁶ Se prop. 2017/18:186 s. 96.

³⁷ Förordningen med instruktion Barnombudsmannen 1 §.

³⁸ Se regeringsbeslut A2019/02323, A2019/02296 samt efterföljande regleringsbrev för åren 2021-2023.

³⁹ Se Barnombudsmannens redovisning avseende 2021 års regeringsuppdrag, dnr BO 2021 s. 3.

⁴⁰ De svenska högsta instanser som ingår i vår bevakning är Högsta domstolen (HD), Högsta förvaltningsdomstolen (HFD), Migrationsöverdomstolen (MIÖD), Mark- och Miljööverdomstolen (MÖD), Patent- och Marknadsdomstolen (PMÖD), Svea hovrätt som högsta instans för hyresmål och Arbetsdomstolen.

⁴¹ Barnombudsmannen reserverar sig för att det kan finnas enstaka avgöranden som saknas t.ex. utifrån att dessa inte har varit inkluderade i rättsdatabasernas samling eller inte har kategoriserats på sådant sätt att de kommit med i våra bevakningar

⁴² Denna insamling är inte är komplett.

bevakningen av flera utländska och internationella domstolar avslutats. Barnombudsmannen fortsätter dock bevaka avgöranden från Norges Høyesterett.

Avgöranden från lägre domstolsinstanser och beslut som fattas av förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner ingår som huvudregel inte, och inte heller avgöranden som rör barnets rättigheter, men där barnkonventionen inte nämns uttryckligen.

Barnombudsmannen har under de år som uppdraget löpt regelbundet utvärderat avgränsningarna för att bevakningen och insamlingen ska vara så ändamålsenlig som möjligt. Ett exempel på en ändrad avgränsning är beslutet att även ta in avgöranden från JO i bevakningen. Skälet för det var att JO är en central instans för såväl myndigheter som domstolar.⁴³ En faktor som har haft stor betydelse och som myndigheten hela tiden haft att förhålla sig till är uppdragets budget.

Analys, sammanställning av kunskap och sprida kunskap samt ge stöd

Barnombudsmannen analyserar avgöranden inom bevakningen och sammanställer detta på olika sätt för intern och extern kommunikation. Information om avgöranden lämnas via informationstexter i databasen och vid interna möten. Vidare sprids information om avgöranden via temaartiklar, riktade utskick, nyhetsbrev, i Barnombudsmannens juristnätverk, vid utbildningsinstanser till exempelvis domare och vid konferenser. Barnombudsmannen har också skapat en listsida för nya avgöranden på hemsidan där information om nya avgöranden lämnas.

[Analyser och referat av domar och beslut som rör barnkonventionen](#)

Denna sida lanserades år 2022 och innehåller temaartiklar och referat. Sidan är välbesökt och har haft en ökning varje år. Under år 2024 hade sidan 12 908 sidvisningar av 7 533 användare.

[Svenska domar och beslut där barnkonventionen nämns](#)

Denna listsida lanserades i mars 2024 och innehåller kort information om nya svenska avgöranden från svenska högsta instanser samt JO där barnkonventionen nämns. Sidan kan filtreras på år, sakområden och vem som har beslutat i avgörandet. Listsidan hade under år 2024 1 176 sidvisningar av 842 användare.

Under år 2025 har Barnombudsmannen också sammanställt information om och analys av rättspraxis avseende barnkonventionen i en rapport, som lämnas till regeringen tillsammans med denna redovisning, se [bilaga 1](#).

Extern tillgång till databasen

Databasen är inte tillgänglig externt. Barnombudsmannen motiverar detta med att en extern tillgång skulle kräva resurser och att resursåtgången eventuellt inte är försvarbar i förhållande till nyttan. Att göra databasen tillgänglig externt skulle kräva resurser bland annat för en teknisk utveckling. Nyttan av att göra den extern kan också ifrågasättas sedan Barnombudsmannen har skapat listsidan på hemsidan för att informera om nya avgöranden, som nämns ovan.

Databasen som verktyg

I linje med uppdraget har Barnombudsmannen samlat avgöranden i en databas. Databasen har utvecklats så att den har kategoriseringar som möjliggör en jämförelse och analys av avgöranden utifrån ett flertal parametrar. Avgöranden kategoriseras i huvudsak utifrån beslutsinstans, sakområde, artikel i barnkonventionen, om barnkonventionen nämns, hur barnkonventionen nämns, om någon av Barnrättskommitténs allmänna kommentarer nämns och vilken i så fall, vilken bestämmelse i annan nationell författning som avgörandet rör och vilket land avgörandet härrör från. Avgöranden kategoriseras även utifrån datum för avgörandet. För varje avgörande skrivs

⁴³ Se vidare Barnombudsmannens redovisning avseende 2023 års regeringsuppdrag, dnr BO 2023-0126.

också en kommentar om vad avgörandet gäller och hur barnkonventionen nämns. Detta för att göra innehållet mer lättillgängligt.

Databasen som verktyg möjliggör att analys kan ske genom sortering utifrån olika parametrar liksom jämförelser mellan olika avgöranden utifrån kategoriseringarna.

Utvärdering

Barnombudsmannen som underlag för utvärderingen tagit del av - synpunkter från offentliga och andra aktörer via en egen enkätundersökning till kommuner, regioner och myndigheter, via nämnda rapporter från Riksrevisionen och Statskontoret, via Barnombudsmannens juristnätverk samt via representanter från SKR:s kommunala och regionala barnrättsnätverk, länsstyrelsen, civilsamhället, rättsväsendet och rättsvetenskapen.⁴⁴ Dessa synpunkter sammanfattas nedan.

Synpunkterna från Barnombudsmannens enkätundersökning redovisas separat och därefter redovisas övriga synpunkter sammanställt utifrån områdena *Vad som bevakas av rättsutvecklingen (avgränsningar)*, *Analys och sammanställning av kunskap*, *Extern tillgång till rättsdatabasen*, *Utveckla listsidan på hemsidan*, *Sprida kunskap och stöd* samt *Övriga förslag*.

Barnombudsmannen redovisar slutligen egna slutsatser.

Barnombudsmannens enkätundersökning till offentliga aktörer

Barnombudsmannen har inom ramen för ett regeringsuppdrag att utvärdera framtagna metoder, arbetsformer och material om hur barnets rättigheter kan tillämpas i praktiken m.m.⁴⁵, tagit in offentliga aktörers synpunkter gällande Barnombudsmannens metodstöd för praktisk tillämpning av barnkonventionen.

En enkät har skickats ut till kommuner, regioner och statliga myndigheter, med syftet att få en bild av vilket stöd som används i praktiken. Av de 375 tillfrågade organisationerna svarade 178, varav en majoritet representerade kommuner. Resultaten visar att många använder eget framtaget material, men även Barnombudsmannens och SKR:s metodstöd är vanligt förekommande. Samtidigt uppgår endast 39,5 procent att det stöd som finns täcker behoven fullt ut.

För detta regeringsuppdrag har frågor även ställts om Barnombudsmannens kunskapsstöd om rättspraxis på barnombudsmannen.se. På frågan *I vilken grad har Barnombudsmannens metodstöd hjälpt dig i din egen tillämpning av barnkonventionen på en skala 1-5 (1= inte alls, 5= i mycket hög grad)* visar resultatet att stödet har hjälpt 43,1% av respondenterna från myndigheter i hög-mkt hög grad (alternativ 4 och 5), 20,5% av respondenterna från kommun och av region endast 6,7%.

På frågan om vad som kan förbättras eller utvecklas svarar respondenterna bland annat att stödet beskrivs som svårtillgängligt. Många tycker att det är svårt att hitta relevanta domar och att det saknas pedagogiska sammanfattningar. För regioner och kommuner känns vissa rättsfall inte relevanta, och det föreslås att fler domar från exempelvis förvaltningsrätten inkluderas. Sammanfattningar, tolkningar och länkar till domar med konkret analys efterfrågas och tydliggörande av hur barnkonventionen förhåller sig till andra lagar i praktiken. Tillgången till rättspraxis upplevs som begränsad och svårnavigerad.

Flera respondenter efterlyser tydligare exempel på hur principen om barnets bästa faktiskt har beaktats i domstolars beslutsfattande. Även behovet av sektorsspecifika exempel på prövning av barnets bästa är stort. Behov lyfts också vad gäller barns delaktighet, särskilt för yngre barn och

⁴⁴ Riksrevisionen RiR 2024:5, Statskontoret 2023:16

⁴⁵ Regeringsbeslut S2024/02156 (delvis).

barn med funktionsnedsättning. Många påpekar att det saknas tydlig vägledning för hur barns rättigheter ska integreras i styrning, budgetarbete och politiska beslut.

Utbildningar riktade till olika yrkesgrupper och nivåer efterfrågas. Identifierade luckor i det stöd som finns är metodstöd kring kompensatoriska åtgärder och intresseavvägningar samt tillämpning av kommunövergripande beslut. Vidare finns behov av praktiska exempel och en samlad vägledning.

Synpunkter från rapporter och från olika aktörer

Vad som bevakas av rättsutvecklingen (avgränsningar)

Riksrevisionen har ifrågasatt om Barnombudsmannens avgränsningar är ändamålsenliga, eftersom de innebär att insamlingen i databasen riskerar att ge en begränsad bild av rättsutvecklingen och begränsad vägledning i rättstillämpningen.⁴⁶ Riksrevisionen menar att avgränsningen till högsta instans innebär att Barnombudsmannen endast följer en avgränsad del av rättsutvecklingen, vilket står i kontrast till syftet med arbetet att följa och analysera rättsutvecklingen och sprida kunskap om den. Vidare anser Riksrevisionen att vägledning från domstolar i högsta instans inte nödvändigtvis är mest relevant för offentliga aktörer, eftersom t.ex. kommuner och regioner istället lutar sig mot praxis i form av kammarrättsavgöranden när det inte finns avgörande från högsta förvaltningsdomstolen.⁴⁷

Riksrevisionen har påtalat att Barnombudsmannen inte har analyserat varför det är så få avgöranden som innehåller utvecklade resonemang utifrån barnkonventionen. Enligt Riksrevisionen kan en möjlig förklaring vara att barnkonventionen är transformerad i annan lagstiftning och att det därför är möjligt att exempelvis resonemang om barnets bästa förekommer utan att konventionen nämns.⁴⁸

Enligt Riksrevisionen innebär avgränsningen, att barnkonventionen ska omnämnas, att Barnombudsmannen ibland samlar in avgöranden av låg relevans, vilket gör att andra potentiellt relevanta avgöranden kan förbises, t.ex. avgöranden där det kan argumenteras för att domstolen borde ha beaktat barnkonventionen i sin bedömning eller avgöranden med ett utvecklat barnrättsperspektiv, men där barnkonventionen inte nämns. Utifrån detta resonemang anser Riksrevisionen att databasen riskerar att bli mindre relevant i takt med att barnkonventionen fortsatt transformeras i övrig lagstiftning. Vidare ifrågasätter Riksrevisionen att Barnombudsmannen samlar rättspraxis i en egen databas istället för att exempelvis analysera ett urval av viktiga avgöranden och sprida kunskap om resultatet till sina målgrupper.⁴⁹

Personer i Barnombudsmannens juristnätverk och andra referenspersoner har kommit med följande förslag och synpunkter.

- Ta med fler mål från kammarrätterna och hovrätterna.
- Om information om rättsfallen ska spridas, bör det krävas det mer än att ordet barnkonventionen nämns.
- Driv på rättsutvecklingen genom att välja ut ett tema t.ex. hur barns hörs i vårdnadsprocesser. Gör en nollmätning och följ upp genom att ställa frågor till utvalda domstolar.
- Det vore bra om området som bevakas utvidgas såsom Riksrevisionen föreslår. Att inkludera avgöranden där principerna om barnets bästa och rätten att komma till tals är omnämnda, avgöranden med ett utvecklat barnrättsperspektiv, men där barnkonventionen inte nämns, exempelvis för att de åberopar lagstiftning där barnkonventionen redan är transformerad.

⁴⁶ Regeringsskrivelse 2024/25:9 s. 70.

⁴⁷ Regeringsskrivelse 2024/25:9 s. 71.

⁴⁸ Regeringsskrivelse 2024/25: s. 69.

⁴⁹ Regeringsskrivelse 2024/25:9 s. 71.

- Inkludera material även från lägre instanser än de högsta domstolarna när det handlar om de allmänna förvaltningsdomstolarna. Ju bättre vi blir på att arbeta barnrättsligt desto färre fall tar sig ända upp till högsta nivån. Att se hur andra myndighetsbeslut granskats i förvaltningsrätten skulle kunna utgöra viktig vägledning i vårt arbete för att göra rätt från början.
- Kommuner och regioner behöver få mer stöd från rättspraxis i vad som krävs för att uppfylla artikel 3.1 när beslut tas på övergripande nivå. Eftersom laglighetsprövning enligt kommunallagen är möjlig behöver Barnombudsmannen undersöka och därefter visa vad som är ett tillräckligt beslutsunderlag i en bedömning av barnets bästa utifrån den rättspraxis som finns hos förvaltningsrätterna och kammarrätterna. Barnombudsmannen behöver även undersöka vilka beslut som är överklagade och vad som bedömts som ett tillräckligt beslutsunderlag i dessa mål. Gör en rättslig analys av hur förvaltningsrätterna och kammarrätterna dömer i dessa mål och visa på om det finns skillnader.
- I kommunerna behöver vi rättspraxis som gäller kommunernas rådighet. Exempelvis inom det socialrättsliga området. Här behövs mer rättspraxis som kan vägleda kommunernas jurister.

Analys och sammanställning av kunskap

Personer i Barnombudsmannens nätverk för barnrättsjurister och andra referenspersoner har efterfrågat följande analyser/sammanställningar.

- En konsoliderad analys som sammanfattar och beskriver helhetsperspektivet gällande domstolarnas användning av barnkonventionen, tillvägagångssättet av bedömningar av barnets bästa och där tendenser när det gäller förflyttningar beskrivs. Vilka rättigheter som lyfts i förhållande till olika frågor. Vilka likheter och skillnader som finns inom olika rättsområden. I analyserna behöver inte omständigheterna i sak finnas med.
- Analys av tillvägagångssättet vid bedömningar av barnets bästa och barns rätt till delaktighet som ska genomföras enligt annan lagstiftning än barnkonventionen.
- Analys av vilken praxis som råder ute i kommuner, regioner och hos myndigheter och ta fram metodstöd.
- Analys som beskriver hur underrätterna använder barnkonventionen, genomför bedömningar av barnets bästa, vilka rutiner som finns och vilka möjligheter som ges till barn att komma till tals.
- Analys av hur migrationsdomstolarna tillämpar barnkonventionen i praktiken utifrån Migrationsöverdomstolens prejudicerande domar.
- Analys där fler domar från kammarrätterna används.
- Analys gällande hyresmål från hovrätterna.
- Analys gällande några intressanta barnets bästa bedömningar som kom före år 2020. T.ex. HD:s avgöranden i surrogatfallen från år 2019.
- Sammanställa och analysera internationella avgöranden eftersom det är svårt att vara uppdaterad inom detta område.
- Analys av domar innan barnkonventionen blev lag år 2020.
- Analys av domar inom LVU som är ett särskilt viktigt område. Där bör även kammarrätternas avgöranden finnas med.

Vidare har det lyfts att analyserna behöver vara mer utförliga för att passa alla beslutsfattare. Det är särskilt viktigt för kommun- och regionjurister eftersom deras rättsområde är brett och det är omöjligt för dem att vara specialiserade inom alla områden. En annat förslag är att analyser om hur underrätterna tillämpar barnkonventionen, återkopplas till underrätterna och följs upp.

Extern tillgång till databasen

Riksrevisionen har ifrågasatt databasen som arbetsform är effektiv för att följa och analysera rättsutveckling och rättspraxis.⁵⁰

Enligt Statskontoret efterfrågas från många myndigheter att databasen görs tillgänglig externt.⁵¹

Personer i Barnombudsmannens nätverk för barnrättsjurister och andra referenspersoner har efterfrågat att databasen görs extern. Vidare har följande lyfts.

- Att det bör finnas en möjlighet för enstaka personer att använda rättsdatabasen under en begränsad period, t.ex. forskare.
- Att många har tillgång till andra rättsdatabaser och det är inte givet att extern tillgång till databasen behövs, men att det alltid är bra att ha information samlat internt på Barnombudsmannen.
- Att en fråga är om rättsdatabasen ska finnas hos myndighet eller hos privata rättsdatabaser.
- Att möjligheten att göra databasen tillgänglig för externa användare behöver vägas mot kostnaderna. Kanske kan aktörer använda sig av andra rättsdatabaser. Det är viktigt att veta vilket syfte rättsdatabasen har och vilka som är målgrupperna.

Utveckla listsidan på hemsidan

Personer i Barnombudsmannens juristnätverk och andra referenspersoner har efterfrågat att Barnombudsmannens listsida för rättspraxis på hemsidan utvecklas. Nedan följer några förslag.

- Lyft upp de avgöranden som är av större vikt. T.ex. Migrationsöverdomstolens dom från år 2020, som nu ligger längst ner.
- Komplettera "listsidan" på hemsidan om rättspraxis med en enkel sökfunktion som kan användas av externa användare.
- För att få fram ytterligare kunskap om särskilda områden, kan sökbegrepp utvidgas till t.ex. artikel 24 och artikel 3 i barnkonventionen samt artikel 8 i Europakonventionen⁵².
- Ur en praktisk synpunkt vore det bra att den lista som Barnombudsmannen har kan bestå av länkar till domarna, eftersom de är svåra att få tag på.

Sprida kunskap och ge stöd

Personer i Barnombudsmannens juristnätverk och andra referenspersoner har förslag om hur Barnombudsmannen kan utveckla sitt stöd. Nedan är några förslag:

- Genomför årliga rapporter om rättspraxis och sprid dem till alla offentliga aktörer.
- Barnombudsmannens rapport gällande *Barnkonventionen i rättspraxis* för år 2025 kan skickas till alla domstolar med erbjudande om diskussion och stöd
- Det går inte att invänta fler domar från domstolarna utan Barnombudsmannen behöver rikta in sig på att stödja kommuner, regioner och statliga myndigheter i den praktiska tillämpningen. Barnkonventionen ska tillämpas. Om ärendet har gått till domstol utan att barnkonventionen tillämpas är det för sent.
- Det är inte bara jurister som behöver kunskap om rättspraxis och därför behöver analyserna anpassas även till andra målgrupper. Det behöver tydligt framgå vad rättsfallen säger och det behöver finnas länkar till hela domen.
- Informationen till domstolarna behöver anpassas till hur domstolarna tar in kunskap.
- Gör en målgruppsanalys av vad som ska spridas, till vem och på vilket sätt.
- Erbjud en mer regelbunden information från Barnombudsmannen som man kan välja att få genom en bevakningsfunktion.

⁵⁰ Riksrevisionen 2024:5 och Regeringsskrivelse 2024/25:9 s. 70 f.

⁵¹ Statskontoret 2023:16, s. 96.

⁵² den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

- Inför en upplysningstjänst genom telefon eller mail, där beslutsfattare kan få stöd och information.
- Bjud in olika myndigheter till "praxismöten" för att få möjlighet till input från offentliga aktörer. Överväg hur Barnombudsmannen kan arbeta med analys inom olika expertområden tillsammans med berörda myndigheter.
- Bra att skapa nätverk inom olika sakområden. För att få information om vilken praxis som gäller ute i kommuner, regioner och statliga myndigheter och sedan komma fram till gemensamma riktlinjer.
- Barnrättsjurister från civilsamhället och myndigheter samt forskare behöver få en gemensam bild av vad som krävs enligt rättspraxis för att sedan nå ut med samma bild utåt.
- Rättsliga dokument som upprättats av andra myndigheter kan ge stöd till utveckling.
- Goda exempel på hur barnkonventionen används av offentliga aktörer kan lyftas.
- Utveckla analyserna i nyhetsbrevet och ta med länkar till annat stödmaterial som är relevant.
- Rättsprocessen börjar i kommunernas utredningar innan de kommer upp till domstolarna. Kommunerna behöver därför få en checklista över vad som krävs i en bedömning av barnets bästa. De behöver få hjälp med hur olika intressen kan vägas mot varandra och hur barnets delaktighet kan tillgodoses.
- De flesta som arbetar i kommunerna är inte jurister. Kunskapen om barnkonventionen och annan tillämplig lagstiftning behöver bli bättre eftersom annan lagstiftning ska tolkas i ljuset av barnkonventionen.
- Kommuner och regioner behöver mer stöd i den praktiska tillämpningen av barnkonventionen. Det måste finnas bättre incitament till att följa upp barnrättsfrågorna i kommuner och regioner. Barnkonsekvensanalyserna har blivit fler men detta säger inget om utredningarnas kvalitet. En utmaning är att barnrättsfrågorna konkurrerar med frågor för andra grupper såsom äldre och funktionsnedsatta personer. Barnombudsmannen behöver uppmåna offentliga aktörer att följa upp barnrättsarbetet.
- Det bästa hade varit om praxis hade kunnat nå beslutsfattare i kommuner och regioner direkt och att den hade implementerats. Kanske är en väg att gå via kommunens och regionens jurister. Min erfarenhet både utifrån min egen verksamhet och inom kommun och region är att jurister som inte arbetar direkt med barnrätt sällan har koll på eller tillämpar praxis kring barnkonventionen och diskrimineringslagen ändamålsenligt. Det är kanske bland annat här ett långsiktigt arbete behöver ske.
- Det skulle vara värdefullt om Barnombudsmannen utvecklade sitt arbete med att analysera och sprida kunskap om rättsutveckling och rättspraxis med analyser av viktiga avgöranden. Det kan handla om avgöranden där det kan argumenteras att domstolen borde ha beaktat barnkonventionen i sin bedömning.
- Barnombudsmannen behöver följa alla sektorsområden och sprida information om praxis kontinuerligt i nyhetsbrev. Det måste vara lätt tillgängligt för de personer som anmäler sig till nyhetsbrevet.
- Barnombudsmannen behöver även följa upp "dålig" praxis. Även om barnkonventionen är transformerad i annan lagstiftning, ska barnkonventionen beaktas. Offentliga aktörer behöver mer kunskap om Wienkonventionen som finns i Vägledningen Ds 2019:23. För att kunna göra korrekta bedömningar av barnets bästa behöver aktörerna också förstå hur den svenska lagstiftningen är anpassad till barnkonventionen. Ibland krävs att artiklarna tolkas. Det behövs stora utbildningsinsatser gällande barnkonsekvensanalyser.
- Det behöver finnas länkar till domarna eller att de biläggs i PDF-form.
- Även inom regionernas områden såsom kollektivtrafik, rehabilitering, kultur, hälso- och sjukvård och Barn- och ungdomspsykiatri behövs stöd. Det vore bra om Barnombudsmannen hade en bank med rättsvetenskapliga studier.

Övriga förslag

Personer i Barnombudsmannens juristnätverk och andra referenspersoner har förslag på hur Barnombudsmannen kan utveckla sitt stöd. Nedan följer några förslag.

- Barnombudsmannen behöver vara mer offensiv utåt och ifrågasätta genom att bilda opinion. Barnen behöver en stark röst. En fråga är var det allmänna rättsmedvetandet finns. En annan vilken barnsyn som gäller.
- Inför en skyldighet för myndigheter att informera Barnombudsmannen hur man arbetar med barnkonventionen.
- Gör en långsiktig plan om vad Barnombudsmannen vill prioritera och påverka. Analysera, hitta indikatorer och följ upp effekter. Redovisa resultat t.ex. i Barnombudsmannens årsrapport.
- Uppmana kommunernas och regionernas revision att göra revision på hur barnkonventionen tillämpas.
- Barnombudsmannen borde få tillgång till att granska sekretessbelagda uppgifter hos domstolar och myndigheter om hur barnsamtal genomförs.
- Eftersök hur domstolarna kan involveras i att använda barnkonventionen.

Barnombudsmannens slutsatser

Barnombudsmannen har som framgått enligt lag och förordning uppgiften att driva på genomförandet och bevaka efterlevnaden av barnkonventionen och ska systematiskt och återkommande följa upp och utvärdera tillämpningen av barnkonventionen i offentliga verksamheter. Det är utifrån detta viktigt att Barnombudsmannen följer rättsutvecklingen genom att samla in rättspraxis i syfte att kunna förmedla och föra en dialog om slutsatser och iakttagelser med de myndigheter och huvudmän som är berörda. Utifrån sådana uppföljningar och utvärderingar kan Barnombudsmannen genomföra insatser som bidrar till att utveckla och sprida kunskap om tillämpningen av barnkonventionen.

Riksrevisionen har ifrågasatt om databasen som arbetsform är effektiv för att följa och analysera rättsutveckling och rättspraxis. Databasen som sådan är dock egentligen inte en arbetsform. Arbetsformen är att Barnombudsmannen utifrån den beslutade avgränsningen bevakar och samlar in avgöranden, som myndigheten sedan analyserar och sprider kunskap om.

Den insamling av avgöranden som sker inom ramen för uppdraget är värdefull och därför bör fortsätta.

Avgränsningar av vilka avgöranden som ska bevakas har gjorts utifrån olika parametrar och utifrån de resurser som regeringen avsatt för detta arbete. Avgränsningen har under de år som Barnombudsmannen haft regeringsuppdraget också setts över och justerats, för att bättre svara upp mot den effekt som myndigheten har velat uppnå med sitt arbete. Barnombudsmannen har nu sammanställt en rapport⁵³ om hur barnkonventionen har tillämpats i rättspraxis sedan barnkonventionen blev lag. De slutsatser och analyser som ingår i rapporten utgår framför allt från svenska högsta instanser samt JO.⁵⁴

Avgränsningarna ger som Riksrevisionen nämner en begränsad bild av rättsutvecklingen och påverkar därmed även hur vägledningen till rättstillämpningen ser ut, men är dock utifrån de resurser som avsatts försvarlig. Det är betydelsefullt att få en bild av hur de högsta instanserna har använt barnkonventionen i sin rättstillämpning eftersom de som prejudicerande instanser vägleder underrätterna och andra rättstillämpare. Det är vidare värdefullt att bevaka avgöranden från Norges

⁵³ Barnkonventionen i rättspraxis, se bilaga 1.

⁵⁴ De svenska domstolar som ingår i bevakningen är Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen, Migrationsöverdomstolen, Mark- och miljööverdomstolen, Patent- och marknadsöverdomstolen, Arbetsdomstolen och Svea hovrätt som högsta instans för ärenden från hyresnämnderna.

Høyesterett eftersom den domstolen har kommit längre i användandet av barnkonventionen i sina avgöranden och därför av Barnombudsmannen kan användas för att driva på de svenska domstolarna.

Bevakningen bör dock utökas till att omfatta även avgöranden från lägre instanser och andra myndigheter

Barnombudsmannen behöver utöka sitt insamlande av rättsfall för att få en rättvis och mer heltäckande beskrivning av hur barnkonventionen används i rättstillämpningen och hur rättsutvecklingen fortskrider.

Den nuvarande bevakningen riskerar att ge en begränsad bild av rättsutvecklingen och begränsad vägledning för rättstillämpningen. Efter fem år med barnkonventionen som lag är det inte nödvändigtvis enbart vägledning från domstolar i högsta instans som är mest relevant för offentliga aktörer. För att framöver kunna följa rättsutvecklingen krävs att även rättsfall från underrätterna samlas in, varför avgränsningarna till rättsfall behöver utökas. Vidare är det intressant att undersöka vilken praxis som har utvecklats av kommuner, regioner och förvaltningsmyndigheter, bland annat för att bedöma vilket stöd de behöver.

Det har framkommit flera synpunkter på att avgränsningarna borde utökas till fler typer av avgöranden för att Barnombudsmannens ska kunna arbeta med att följa och analysera rättsutvecklingen och rättspraxis.

Särskilda avgränsningar som är ändamålsenliga kan göras utifrån offentliga aktörers behov av stöd i den praktiska tillämpningen. Kunskap från underrätterna kan t.ex. behöva utökas när de högsta instanserna inte har gett vägledning. För kommuner och regioner behöver t.ex. rättspraxis från förvaltningsrätterna och kammarrätterna inhämtas gällande laglighetsprövning enligt 13 kap. 8 § kommunallagen (2017:725). En analys kan visa vilka beslut hos kommuner och regioner som överklagats genom laglighetsprövning och hur underrätterna bedömt vad som krävs för att en bedömning av barnets bästa kan anses vara tillräcklig.

AI (Artificiell intelligens) växer som en teknisk möjlighet och kan underlätta tillgången till information och kunskap, vilket sannolikt även kan stödja Barnombudsmannen i att utveckla arbetsformen. Om avgränsningarna utökas och ska sparas i databasen, behöver dock även databasens struktur och kategorier anpassas till den utökade avgränsningen.

Även avgöranden i vilka barnkonventionen inte nämns bör samlas in

Det är också viktigt att bevakningen inte alltid begränsas till avgöranden där barnkonventionen nämns. Som Riksrevisionen beskriver är rättsfall där det finns ett utvecklat barnrättsperspektiv betydelsefullt för att få kunskap om hur barnets rättigheter ska tillgodoses i bedömningar av barnets bästa. Vidare är det också relevant att analysera de avgöranden där domstolarna borde ha haft ett barnrättsperspektiv. Ett barnrättsperspektiv, som innebär att barnets rättigheter tillgodoses, ska finnas även där barnkonventionen är transformerad in i annan svensk lagstiftning.

Offentliga aktörer behöver både ha kunskap om hur barnkonventionen är transformerad i annan lagstiftning och hur rättspraxis har utvecklats gällande barnkonventionen för att kunna göra bedömningar med ett barnrättsperspektiv.

En annan viktig fråga att bevaka rättspraxis kring är hur artikel 12 om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade används som ett tillvägagångssätt för att lyssna till barnets eller barnens åsikter och beakta dem i bedömningen av barnets bästa enligt artikel 3.1.

Vidare kan det finnas särskilt angelägna områden eller viktiga bestämmelser som Barnombudsmannen borde fördjupa sig kring. Det kan t.ex. innebära att avgöranden från en viss myndighet och under en viss period och avseende en viss fråga bevakas, där en uppföljning sker

efter en tid för att se hur rättsutvecklingen har sett ut. Utifrån en sådan analys kan Barnombudsmannen vidta spridnings- och påverkansinsatser.

Riksrevisionen har påtalat att Barnombudsmannen inte har analyserat varför det är så få avgöranden som innehåller utvecklade resonemang utifrån barnkonventionen. I det sammanhanget bör dock beaktas att de högsta instansernas viktigaste uppgift är den prejudikatbildande funktionen. Genom deras avgöranden i konkreta mål skapas prejudikat, som har betydelse som vägledning för hur liknande fall i framtiden ska bedömas av domstolarna och av rättslivet i övrigt. Om högsta instans har tagit ställning till en särskild fråga, tas normalt inte denna fråga upp igen om inte domstolen gör en annan bedömning än tidigare. De högsta instansernas referenser till barnkonventionen kan vidare vara kortfattande i avgöranden där ett resonemang inte skulle tillföra något nytt eller inte omfattas av prejudikatfrågan.

Eftersom de högsta instansernas uppgift är att vara prejudikatinstans, innebär avgöranden sällan en fullständig omprövning av alla omständigheter i målen, och innehåller inte heller redogörelser för alla omständigheter i målen. Med detta sagt finns det fortfarande behov av vägledning i högsta instans rörande hur barnkonventionen ska tolkas och tillämpas inom olika områden och för olika sakfrågor.⁵⁵

För att driva rättsutvecklingen framåt är det dock viktigt för Barnombudsmannen att stödja alla offentliga aktörer i deras rättstillämpning genom att även ta fram information om och analyser av hur underrätterna och andra myndigheter säkerställer att barnets rättigheter tillgodoses.

Barnombudsmannen bör utöka kunskapsinhämtningen till att inhämta kunskap om rättspraxis via nätverk

Genom att ha en kontinuerlig kontakt med referensgrupper från olika rättsområden och sektorer, kan Barnombudsmannen få aktuell kunskap om de offentliga aktörernas behov av stöd utifrån rättspraxis. Detta ger även Barnombudsmannen stöd till att besluta om vilka avgränsningar som är ändamålsenliga till rättsanalyserna. Den fortsatta rättsutvecklingen är en process som sannolikt kommer att fortsätta under många år.

Barnombudsmannen bör fortsätta att analysera avgöranden men även utöka analysen och sammanställningen av kunskap

Barnombudsmannen analyserar avgöranden t.ex. utifrån teman. Vidare har Barnombudsmannen under våren 2025 tagit fram en särskild rapport om hur barnkonventionen använts i rättspraxis och vad det innebär för rättstillämpare, se [bilaga 1](#).⁵⁶ Genom att upprätta en årlig rapport om hur rättspraxis utvecklas och redovisa slutsatser kan Barnombudsmannen kontinuerligt sprida information om rättsutvecklingen.

Syftet med rapporten är att beskriva och synliggöra den rättsutveckling som har skett och rättspraxis som finns när det gäller användandet av barnkonventionen. Genom att visa hur barnkonventionen används samt genom egna analyser och slutsatser vill Barnombudsmannen bidra till att öka användningen av konventionen i rättstillämpningen och öka den generella medvetenheten om barns rättigheter. Barnombudsmannen vill också peka på utvecklingsområden som enligt myndighetens mening är viktiga och möjliga.

I förlängningen kan rapporten stärka barnet som rättighetsbärare och göra att barns rättigheter överlag får ett större genomslag.

⁵⁵ Se vidare i Barnombudsmannens rapport Barnkonventionen i rättspraxis, bilaga 1.

⁵⁶ Barnombudsmannens dnr BO 2025-0125.

En utökad bevakning och insamling av rättspraxis enligt ovan, samt sammanställning och analys utifrån det, kan ge Barnombudsmannen ytterligare kunskap om vilken tolkning och tillämpning av barnkonventionen som behöver utvecklas och vad för behov av förtydliganden som finns från domstolarna och framförallt högsta instanser genom prejudicerande domar. Vidare kan Barnombudsmannen få kunskap om när barnets rättigheter inte bedöms i avgöranden trots att så borde ske.

Genom att sprida kunskap om vad som behöver utvecklas kan rättsutvecklingen drivas framåt. Om offentliga aktörer har ett barnrättsperspektiv i sitt beslutsunderlag och sitt beslutsfattande får domstolarna ett tydligare underlag att pröva och därmed tydligare kan visa hur barnkonventionen ska tolkas och tillämpas inom olika rättsområden och för olika sakfrågor. Att driva rättsutvecklingen framåt är ett gemensamt uppdrag för domstolarna och andra rättstillämpare.

Det har framkommit från olika aktörer ett behov av analyser inom olika rättsområden (se ovan). Barnombudsmannen kan prioritera och planera för att göra analyser utifrån offentliga aktörers behov.

Barnombudsmannen bör fortsätta att ta fram och sprida information om rättsutvecklingen på det sätt som sker men även utöka detta

Barnombudsmannen bör fortsätta att sprida kunskap om rättsutvecklingen på det sätt som sker via exempelvis hemsidan, nyhetsbrev och riktade utskick.

Kunskapsspridningen görs idag via hemsidan, t.ex. listsidan som riktar sig till alla och genom nyhetsbrev och utskick som riktar sig till särskilda grupper. Fokus har främst varit att nå jurister. Barnombudsmannen bedömer att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att nå fler rättstillämpare, såsom beslutsfattare, utredare och handläggare inom den offentliga sektorn.

Stödmaterial, Barnombudsmannens rapport *Barnkonventionen i rättspraxis*, viktiga avgöranden och goda exempel bör spridas t.ex. via Barnombudsmannens hemsidor, nyhetsbrev, riktade utbildningar, filmer och sociala medier, samt även vid externa konferenser såsom på Barnrättsdagarna och i seminarier i Almedalen samt genom kontinuerliga öppna informations/utbildningstillfällen som riktas till offentliga aktörer.

Nyhetsbreven gällande rättspraxis kan spridas bredare genom att kommunicera nyhetsbrevet tydligare. Nyhetsbreven kan dels skickas ut till de personer som har gjort ett aktivt val att få ta del det och dels genom att lägga upp det på Barnombudsmannens hemsida.

Den årliga rapporten om kan anpassas för olika målgrupper för att nå ut bredare.

Barnombudsmannen bör i högre grad ta fram och ge stöd till andra offentliga aktörer

Barnombudsmannen kan utveckla sitt stöd gällande hur barnkonventionen kan omsättas i den praktiska tillämpningen för att ge bästa förutsättningar för rättstillämparna att förstå innebörden. Barnombudsmannen har nu i en rapport analyserat ett urval av de viktigaste prejudicerande avgöranden och ska sprida kunskapen om resultatet, se bilaga 1. Utifrån dessa analyser kan Barnombudsmannen utveckla sitt stödmaterial genom att dra slutsatser om t.ex. tillvägagångssättet i en bedömning av barnet bästa med ett barnrättsperspektiv.

Barnombudsmannen kan även bland annat genom det kommande Barnmanifestet tydligt visa mål och syfte med varför vi ska tillämpa barnkonventionen. Barnkonventionen är inte bara ett juridiskt dokument utan kan också användas som ett pedagogiskt verktyg.

Offentliga aktörer har särskilt efterfrågat mer stöd om vad som krävs för att uppfylla artikel 3.1 både gällande beslut som rör enskilda individer och beslut som rör flera barn. För att ytterligare stödja rättsutvecklingen kan Barnombudsmannen ta fram konkreta exempel inom olika rättsområden om

hur en bedömning av barnets bästa kan genomföras med ett tydligt barnrättsperspektiv. Barnombudsmannen kan förmedla kunskap och föra dialog med rättstillämpare genom att bilda särskilda nätverk som representerar olika rättsområden, t.ex. inom familjerätt, socialtjänst och utbildning. Där jurister, utredare, handläggare och beslutsfattare deltar. Barnombudsmannen kan gemensamt med nätverken dra slutsatser och göra iakttagelser och ta fram tydliga mallar och konkreta exempel när det gäller exempelvis bedömningar av barnets bästa inom olika rättsområden.

Eftersom det finns en stor efterfrågan på kunskap, kan Barnombudsmannen även erbjuda olika former av handledning och utbildning. Barnombudsmannen kan erbjuda enskilt stöd och handledning genom exempelvis öppna digitala möten, telefon eller mail. Barnombudsmannen har dock inte i uppdrag att ge stöd eller råd i enskilda ärenden utan har bara möjlighet att hänvisa till den lagstiftning och rättspraxis som är aktuell i den specifika frågan.

Barnombudsmannen bör i högre grad bilda opinion kring rättsutvecklingen

Barnombudsmannen bör i högre grad bilda opinion inom rättsområden som myndigheten bedömer behöver utvecklas i syfte att driva på rättsutvecklingen.

Barns delaktighet bör tydligare knytas till arbetet med att bevaka rättsutvecklingen

Barns delaktighet ska vara en ständig faktor i arbetet med att följa rättsutvecklingen. Det kan dels handla om att uppgifter från barn är en del av underlaget inför beslut om vilka granskningar av rättspraxis som ska genomföras eller att granskningar som genomförs har en koppling till de barnsamtal som ska genomföras under kommande period.

Extern tillgång till databasen bör utvärderas

Det finns en efterfrågan på extern tillgång av rättsdatabasen. Kostnader för att erbjuda denna tjänst behöver tas fram för att kunna avväga nyttan mot kostnaden. Om rättsdatabasen ska kunna användas även av personer utanför Barnombudsmannen, kräver detta stora arbetsinsatser, bland annat teknisk utveckling, underhåll och support till användare samt utvecklingskostnader för tillgänglighetsanpassning och ökad besökskapacitet.

Men det finns också önskemål om att listsidan på hemsidan utvecklas vilket kan fylla samma behov

Det efterfrågas av flera att listsidan på hemsidan utvecklas. Det är också något som Barnombudsmannen gör kontinuerligt och som kan tas ytterligare steg framåt. Om detta sker kan det hända att det fyller det behov som en önskan om att databasen är extern tar sin utgångspunkt i.

Barnombudsmannen bör även fortsatt använda sig av databasen som verktyg när det är ändamålsenligt

Rättsdatabasen är ett viktigt verktyg för att spara och kategorisera rättsfall i Barnombudsmannens arbete med att få kunskap om hur rättspraxis utvecklas gällande tolkning och tillämpning av barnkonventionen.

Barnombudsmannen bör därför även fortsatt använda sig av databasen som verktyg för att samla in och analysera avgöranden. När det gäller en utökad bevakning som den som föreslås ovan bör Barnombudsmannen göra en bedömning för varje granskning om databasen är ett ändamålsenligt verktyg för insamling och analys. Och vid behov utveckla verktyget t.ex. genom att skapa nya kategorier.

Förslag till en ändamålsenlig, hållbar och långsiktig struktur

En genomförandeplan bör tas fram

Genom en långsiktig genomförandeplan över fyra till fem år kan Barnombudsmannen definiera inriktning, mål och resurser och planera aktiviteter för att nå visioner och strategier. Målen behöver vara mätbara och relevanta, varför indikatorer behöver fastställas för att kunna följa upp om målen är på väg att uppnås.

I genomförandeplanen behöver det planeras vilka resurser som krävs för att genomföra planen, t.ex. finansiering, personal och utrustning. Genomförandeplanen behöver följas upp regelbundet och anpassas efter nya omständigheter och förändringar.

Barnombudsmannen föreslår därför att myndigheten upprättar en fyraårig genomförandeplan för hur myndigheten ändamålsenligt, hållbart och med en långsiktig struktur kan utveckla sitt uppdrag att samla in, analysera och sprida rättspraxis.

Det övergripande målet i genomförandeplanen är att Barnombudsmannen i enlighet med lag ska driva på genomförandet och bevaka efterlevnaden av barnkonventionen, att barnkonventionen ska få ett ökat genomslag och att bristerna i tillämpningen ska minska.⁵⁷ Målet med aktiviteterna i genomförandeplanen är att Barnombudsmannen ska bidra till att höja kompetensen rörande barnkonventionen och användningen av konventionen i rättstillämpningen för att barns rättigheter ska tillgodoses i Sverige.

För genomförandeplanen ska kunna utvärderas behöver en precisering ha skett av bland annat tidsramar samt metoden för arbetet och indikatorer ha utvecklats för att mäta förändringar över tid. Det bör bedömas vilka tecken som Barnombudsmannen vill se för att det ska ha skett en förflyttning gällande efterlevnaden av barnkonventionen och vilka tecken Barnombudsmannen vill se för att Barnombudsmannens insamling, analys och spridning ska anses vara än mer relevant för målgruppen.

Vidare behöver regeringen fatta beslut om vilka resurser som behöver tillföras för att kunna utveckla arbetet i Barnombudsmannens uppdrag att följa och analysera rättsutveckling och rättspraxis.

Förslag till aktiviteter under hösten 2025

Barnombudsmannen kan;

- På olika sätt sprida rapporten *Rättspraxis om barnkonventionen* bland annat
 - vid öppna utbildningstillfällen där exempelvis barnombudsmannen Juno Blom tillsammans med jurister och personer som har varit ute och pratat med barn förklarar vad rättspraxis innebär i praktiken.
 - vid riktade utbildningsinsatser till aktörer såsom advokater, domare, rättsenheter och utredare samt beslutsfattare inom kommuner och regioner.
 - vid externa utbildningssammanhang och konferenser, t.ex. genom länsstyrelsernas nätverk, SKR:s barnrättsnätverk, länsstyrelsernas och SKR:s barnrättsstrategutbildningar samt nyhetsbrev som skickas ut av rättsdatabaser.

⁵⁷ Lagen om Barnombudsman 2 §.

- med information på Barnombudsmannens hemsida, i sociala medier och i nyhetsbrev, där en nödvändighet är att kommunikationsinsatser genomförs för att nå ut till en bredare målgrupp.
- genom att bilda opinion via debattartiklar i aktuell fråga.
- Skapa nätverk för förvaltningsmyndigheter, kommuner, regioner, civilsamhälle och vissa privata aktörer inom olika rättsområden. Syftet är att skapa ett forum för erfarenhetsutbyte och att tillsammans ta fram goda exempel om genomförande av bedömningar av barnets bästa och barns rätt till delaktighet, t.ex. inom familjerätt, social rätt, utbildning och straffrätt.
- Planera och genomför bredare spridning genom t.ex. kännedom om tillgången till nyhetsbrev.
- Påbörja arbetet med att identifiera vilka ytterligare områden som Barnombudsmannen ska följa rättsutvecklingen inom och genom kartläggning och analys bedöma vilka beslutsinstanser, tidsperioder, typ av avgöranden samt rättsliga frågor som ska bevakas.
- Planera in hur barns delaktighet knyts till arbetet, t.ex. utifrån vilka samtal som ska hållas med barn under den kommande perioden och genom att planera in referensgruppsmöten med eller annan informationsinhämtning från relevanta grupper av barn.
- Planera för att upprätta den fyraåriga genomförandeplanen med aktiviteter.

Förslag till aktiviteter i en fyraårig genomförandeplan

2026:

- Fortsätta att sprida rapporten 2025 års rapport *Barnkonventionen i rättspraxis*.
- Uppdatera rapporten *Barnkonventionen i rättspraxis*.
- Sprida den uppdaterade rapporten för år 2026 och identifiera nya sätt att sprida, jfr ovan avseende år 2025.
- Planera för och genomföra olika sätt att bilda opinion inom aktuella rättsområden som Barnombudsmannen bedömer behöver utvecklas.
- Fortsätta arbetet med att identifiera vilka ytterligare områden som Barnombudsmannen ska följa rättsutvecklingen inom och samla in underlag samt analysera utifrån detta.
- Genomföra nätverksträffar inom de olika områdena för fortsatt lärande och för utveckling av goda exempel på exempelvis bedömningar av barnets bästa och hur barnets rätt till delaktighet kan tillgodoses.
- Vid Barnombudsmannens möten med sitt juristnätverk sprida rättspraxis och ta in synpunkter om hur rättspraxis kan tolkas, tillämpas och spridas.
- Planera för och erbjuda utbildningar till domstolar, förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner.
- Planera för och erbjuda möjlighet till handledning som innefattar verksamhetsanpassat stöd till förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner i deras tillämpning av barnkonventionen, t.ex. under två timmar i veckan.
- Sprida barns egna berättelser för att belysa barns eget perspektiv på de frågor som bevakningen och analysen av rättsutvecklingen omfattar.

- Ta fram filmer som förklarar rättspraxis på ett enkelt sätt för olika aktörer.
- Utveckla Barnombudsmannens hemsida om rättspraxis för att göra den mer användarvänlig.
- Ta fram filmer som förklarar rättspraxis på ett enkelt sätt för olika aktörer.
- Utvärdera möjligheten att erbjuda kunna rättsdatabasen externt.

2027 - 2029:

Utvärdera tidigare genomförda insatser, vid behov revidera genomförandeplanen, samt genomföra nya insatser i enlighet med beslutad genomförandeplan.

2030:

Utvärdera genomförandeplanen för åren 2026 - 2029 och besluta om en ny plan.

Effekter och påverkan

Målet med det aktuella uppdraget att stärka barnets rättigheter. Förväntade effekter av Barnombudsmannens uppdrag att samla in, analysera och sprida rättspraxis avseende barnkonventionen och att uppdraget genomförs med en ändamålsenlig, hållbar och långsiktig struktur för genomförandet är enligt projektplanen.

- Spridning av analyser bidrar till ökad kännedom om tillämpningen av barnkonventionen och ger inspiration till att agera i linje med tidigare avgöranden, t.ex. att tydligt bedöma och beskriva vad som är barnets bästa i det enskilda fallet och hur det påverkat beslutet för att barnet ska få tillgång till sina rättigheter på bästa sätt.
- Information och utbildningar gällande rättspraxis bidrar till att rättstillämparnas kunskap ökar om rättspraxis vilket bidrar till att barnets rättigheter kan tillgodoses.
- Barnombudsmannens fortsatta arbete med insamling, analys och spridning blir än mer relevant för de målgrupper de vänder sig till.

Ekonomisk redovisning

För uppdraget att fortsatt samla in, analysera och sprida rättspraxis avseende barnkonventionen till offentliga aktörer samt utvärdera uppdraget och föreslå en ändamålsenlig, hållbar och långsiktig struktur för genomförandet har Barnombudsmannen hittills nyttjat 1 976 670 kronor från anslag 5:2 Barnets rättigheter, anslagsposten 6 Barnets rättigheter - till Barnombudsmannen. Arbetet har även innefattat att ta fram en rapport med en genomgång av hur barnkonventionen använts i rättspraxis sedan barnkonventionen blev lag.⁵⁸

⁵⁸ Barnkonventionen i rättspraxis - En genomgång av hur barnkonventionen använts i rättspraxis sedan barnkonventionen blev lag, se bilaga 1.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom efter föredragning av juristen Marie Lundin Karphammar. I den slutliga beredningen av ärendet har även den biträdande avdelningschefen och chefsjuristen Tove Björnheden och kommunikátören Anna-Carin Folkesson deltagit.

Bilagor

Bilaga 1, Barnombudsmannens rapport: *Barnkonventionen i rättspraxis - En genomgång av hur barnkonventionen använts i rättspraxis sedan barnkonventionen blev lag*